Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäinen turvallisuus | Sisäministeriön julkaisuja 2022:29

# Vuosiraportti kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman toimeenpanosta 2021

Sisäministeriön julkaisuja 2022:29

# Vuosiraportti kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman toimeenpanosta 2021

Sisäministeriö, Helsinki 2022

**Julkaisujen jakelu**
Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

**Julkaisumyynti**
Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Sisäministeriö
CC BY-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-324-514-3
ISSN pdf: 2490-077X

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

**Kuvailulehti**
21.7.2022

# Vuosiraportti kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman toimeenpanosta 2021


| | | | |
|---|---|---|---|
| **Sisäministeriön julkaisuja 2022:29** | | **Teema** | Sisäinen turvallisuus |
| **Julkaisija** | Sisäministeriö | | |



| | | | |
|---|---|---|---|
| **Tekijä/t** | Hanna Nykänen | | |
| **Yhteisötekijä** | Väkivaltaisen radikalismin ja ekstremisin ennalta estävä kansallinen yhteistyöryhmä | | |
| **Kieli** | Suomi | **Sivumäärä** | 34 |



**Tiivistelmä**

Väkivaltaisen radikalisaation ja ekstremismin ennaltaestämisen toimenpideohjelman (Valtioneuvoston periaatepäätös 19.12.2019) luvuissa 7.2 ja 7.3 kuvatut toimenpiteet etenivät kohtuullisesti vuonna 2021 huolimatta Covid-19-pandemian asettamista haasteista, kuten kokoontumisrajoituksista. Pääpaino vuoden 2021 toteutuneissa toimenpiteissä oli erilaisten koulutusten järjestäminen verkossa. Kansallinen yhteistyöryhmä asetettiin uudestaan maaliskuussa 2022 henkilömuutosten vuoksi.



| | | | |
|---|---|---|---|
| **Asiasanat** | radikalismi, ekstremismi, ennaltaestäminen, toimenpiteet, | | |
| **ISBN PDF** | 978-952-324-514-3 | **ISSN PDF** | 2490-077X |
| **Julkaisun osoite** | https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-514-3 | | |

**Presentationsblad**
21.7.2022

# Årsrapport om genomförandet av det nationella åtgärdsprogrammet för förebyggande av våldsbejakande radikalisering och extremism 2021


| | | | |
|---|---|---|---|
| **Inrikesministeriets publikationer 2022:29** | | **Tema** | Inre säkerhet |
| **Utgivare** | Inrikesministeriet | | |



| | | | |
|---|---|---|---|
| **Författare** | Hanna Nykänen | | |
| **Utarbetad av** | Den nationella samarbetsgruppen för förebyggande av våldsbejakande radikalisering och extremism | | |



| | | | |
|---|---|---|---|
| **Språk** | Finska | **Sidantal** | 34 |



**Referat**

De åtgärder som beskrivs i kapitlen 7.2 och 7.3 i åtgärdsprogrammet för förebyggande av våldsbejakande radikalisering och extremism (Statsrådets principbeslut 19.12.2019) framskred förhållandevis bra 2021 trots de utmaningar som covid-19-pandemin ställt, till exempel begränsningar av sammankomster. År 2021 fokuserade genomförandet av åtgärderna i huvudsak på att ordna olika utbildningar på webben. Den nationella samarbetsgruppen tillsattes på nytt i mars 2022 på grund av personbyten.



| | | | |
|---|---|---|---|
| **Nyckelord** | radikalism, extremism, förebyggande, åtgärder | | |
| **ISBN PDF** | 978-952-324-514-3 | **ISSN PDF** | 2490-077X |
| **URN-adress** | https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-514-3 | | |

**Description sheet**
21 July 2022

# Annual Report for 2021 on the Implementation of the National Action Plan for the Prevention of Violent Radicalisation and Extremism


| | | | |
|---|---|---|---|
| **Publications of the Ministry of the Interior 2022:29** | | **Subject** | Internal security |
| **Publisher** | Ministry of the Interior | | |



| | |
|---|---|
| **Author(s)** | Hanna Nykänen |
| **Group author** | National Cooperation Network for the Prevention of Violent Radicalisation and Extremism |



| | | | |
|---|---|---|---|
| **Language** | Finnish | **Pages** | 34 |



**Abstract**

Despite the challenges posed by the COVID-19 pandemic, such as restrictions on gatherings, reasonable progress was made in 2021 on the measures described in chapters 7.2 and 7.3 of the National Action Plan for the Prevention of Violent Radicalisation and Extremism (government resolution of 19 December 2019). The main focus of the measures implemented in 2021 was on organising different types of training online. The National Cooperation Network was re-appointed in March 2022 due to personnel changes.



| | | | |
|---|---|---|---|
| **Keywords** | radicalisation, prevention, measures, cooperation | | |
| **ISBN PDF** | 978-952-324-514-3 | **ISSN PDF** | 2490-077X |
| **URN address** | https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-514-3 | | |

# Sisältö


1 Johdanto ..... 7

2 Kansallisen toimenpideohjelman toimeenpano ja tulokset 2021 ..... 8

2.1 Teema: ennalta ehkäistään väkivaltaista ekstremismiä ja radikalisoitumista paikallisesti ..... 8

2.2 Teema: vahvistetaan nuorten osallistumista väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen ennalta ehkäisyyn ..... 11

2.3 Teema: tunnistetaan ja torjutaan väkivaltaisten ekstremististen ryhmien toimintaan rekrytointia ..... 13

2.4 Teema: torjutaan terroristista propagandaa ja rangaistavaa vihapuhetta ..... 14

2.5 Teema: edistetään uskonnollisten yhteisöjen turvallisuutta ja osallistumista väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisyyn ..... 17

2.6 Teema: huomioidaan sukupuolinäkökulma väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyssä ..... 19

2.7 Teema: ehkäistään vankiloissa tapahtuvaa radikalisoitumista ja vähennetään vapautuviin vankeihin liittyviä uhkia ..... 19

2.8 Teema: kehitetään koulutusta ja osaamista ..... 23

3 Toimeenpanoon osallistuvien organisaatioiden tavoitteet ja toimenpiteet väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta-ehkäisemiseksi ..... 25

3.1 Toimiala: väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisy sosiaali- ja terveys-toimessa ..... 25

3.2 Toimiala: väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisy vastaanotto-järjestelmässä ..... 26

3.3 Toimiala: poliisin toimet väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisemiseksi ..... 28

3.4 Teema väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisy opetustoimessa ..... 31

Liite: EXIT2020-hanke, Diakonissalaitos ..... 33

# 1 Johdanto

Tässä raportissa tarkastellaan valtioneuvoston periaatepäätöksen 19.12.2019 väkivaltaisen radikalisaation ja ekstremismin ennaltaestämisen toimenpideohjelman luvuissa 7.2 ja 7.3 esiteltyjen toimenpiteiden toteutumista vuonna 2021. Selvitys lukujen 7.2 ja 7.3 toimenpiteiden etenemisestä laaditaan vuosittain periaatepäätöksen linjauksen mukaisesti. Tiedot perustuvat toimeenpanoon osallistuvien yhteistyöryhmän jäsenten tuottamiin tietoihin ja raportin on laatinut kansallisen yhteistyöryhmän puheenjohtaja ja raportti on käsitelty yhteistyöryhmässä 20.4.2022.

Vuosi 2021 oli Covid-19 -pandemian vuoksi jatkumoa vuodelle 2020: useita käytännön toimenpiteitä ei kyetty toteuttamaan suunnitellun mukaisesti ja joitakin toimenpiteitä toteutettiin sovellettuna kulloinkin vallitsevien rajoitusten mukaisesti. Pääpaino vuoden 2021 toteutuneissa toimenpiteissä oli erilaisten koulutusten järjestäminen. Kansallinen yhteistyöryhmä asetettiin uudestaan maaliskuussa 2022 henkilömuutosten vuoksi. Henkilömuutosten vuoksi myöskään osa toimenpiteistä ei edennyt vuonna 2021.

Vuosiraporttia varten tietoa toimenpiteiden etenemisestä toimittivat Helsingin kaupunki, Maahanmuuttovirasto, Kirkon ulkomaanapu, oikeusministeriö, opetushallitus (OPH), Oulun poliisilaitos, Pelastakaa lapset, Poliisihallitus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), sosiaali- ja terveysministeriö (STM), suojelupoliisi, Tampereen kaupunki, Turun kaupunki ja Rikosseuraamuslaitos.

Tässä raportissa on kuvattu toimenpiteiden toteutuminen vuonna 2021. Ensin on laadittu arvio teeman toteutumisesta yleisemmällä tasolla, jonka jälkeen kukin toimenpide käsitellään erikseen. Tarkemmat tiedon ohjelman tavoitteista ja toimenpiteiden kuvailusta ovat varsinaisessa toimenpideohjelmassa. Toimenpiteet, joiden etenemisestä sisäministeriö ei vastaanottanut tietoa on merkitty raportissa merkillä -. Toimenpiteet, jotka eivät edenneet, mutta joiden osalta sisäministeriö vastaanotti tietoja, on kuvattu sellaisinaan. Erillisiä toimenpiteitä ohjelmassa on 94, joista 24 ei toimitettu tietoja.

# 2 Kansallisen toimenpideohjelman toimeenpano ja tulokset 2021

## 2.1 Teema: ennalta ehkäistään väkivaltaista ekstremismiä ja radikalisoitumista paikallisesti

**Arvio**: Paikallinen työ on jatkunut paikallisten yhteistyöverkostojen osalta Helsingissä, Oulussa, Tampereella ja Turussa kokoontumisrajoituksista huolimatta. Vuonna 2021 valmistui Ankkuritoiminnan Extranet-verkkosivu, joka pitää sisällään toiminnan tiedonkeruun ja raportoinnin. Alustalta saadaan määrällistä tietoa toiminnasta ja sen asiakkaista.

**Toimenpide: Edistetään Ankkuritoimintaa ja levitetään tietoa siitä**

Sisäministeriö sai päätökseen ankkuritoiminnan Ekstranet-palvelun rakentamisen. Sivusto otettiin käyttöön alkuvuonna 2021 ja loppuvuonna siihen oli rekisteröity yli 5500 ilmoitusta. Ekstranetin avulla on mahdollista arvioida kokonaisuutena esimerkiksi ankkuritoiminnan asiakkaiden mukaantulon syitä. Ekstranet-palvelua tullaan kehittämään edelleen vuonna 2022.

**Toimenpide: Varmistetaan palveluun ohjaus vinkistä tuen piiriin**

Vuonna 2021 on jatkettu vuonna 2020 aloitettuja toimenpiteitä palveluunohjauksen kehittämiseksi.

**Toimenpide: Järjestetään yhteistyötä edistävää koulutusta Ankkureille ja yhteistyöhön osallistuville muille toimijoille**

Päävastuullisena toimenpiteessä ollut sisäministeriö ei järjestänyt ankkurikoulutusta. Ankkuri-koulutustilaisuus peruuntui pandemian vuoksi ja se on tarkoitus järjestää läsnätilaisuutena Poliisiammattikorkeakoululla syksyllä 2022.

**Toimenpide: Menettelyt palautteen saamiseksi**

Toimenpide on suunnitteluvaiheessa.

**Toimenpide: Jatketaan olemassa olevien paikallisten yhteistyöverkostojen työtä ja perustetaan paikallisia yhteistyöverkostoja paikkakunnille, joissa niitä ei vielä ole**

Helsingissä toimivan Turvallinen Helsinki -verkoston kokouksissa käsiteltiin vuoden 2021 aikana erityisesti asuinalueiden eriytymiseen, jengiytymisen estämiseen, disinformaatioon ja radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjumiseen sekä nuorten hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä. Keväällä Helsingin pormestari ja Helsingin poliisilaitoksen poliisipäällikkö päättivät kaupungin ja poliisilaitoksen organisaatioiden välisen yhteistyön tiivistämisestä mahdollisen jengiytymiskehityksen seuraamisen osalta. Turvallinen Helsinki -verkostolle perustettiin jengiytymisen ehkäisyyn liittyvä alatyöryhmä, jonka puheenjohtajana toimii Helsingin kaupunginkanslian valmiuspäällikkö ja sihteerinä poliisin ennalta estävän toiminnon komisario.

Turussa yhteistyöverkoston ja laajemman verkoston tapaamisia tai koulutustilaisuuksia ei voitu toteuttaa suunnitellussa laajuudessa. Paikallinen yhteistyöverkosto kokoontui kolme kertaa, joiden lisäksi pidetiin yksi laajempi verkostokokous.

Tampereen yhteistyöverkosto kokoontui neljä kertaa. Verkoston jäsenet ovat osallistuneet säännöllisesti kansallisiin ekstremismin ennaltaehkäisyä käsitteleviin koulutuksiin, tapahtumiin ja webinaareihin.

Uusia paikallisia yhteistyöryhmiä ei perustettu.

**Toimenpide: Lisätään vuoropuhelua ja vuorovaikutusta**

”Turvallinen Helsinki” -verkosto kutsui jäsenistöönsä uusia tahoja laajentaakseen vuoropuhelua keskeisten toimijoiden välillä. Oulun yhteistyöryhmä kutsui myös uuden jäsenen Oulun Nuorten Edustajistosta (ONE).

**Toimenpide: Tuetaan Punainen kortti rasismille -hankkeen laajentamista jalkapallossa ja muissa joukkuelajeissa**

–

**Toimenpide: Järjestetään urheilu- ja liikuntatapahtumia**

–

**Toimenpide: Lisätään toiminnan kannalta keskeisten henkilöiden osaamista polarisaation tunnistamisessa ja polarisaatiokehityksen purkamisessa**

Poliisille järjestettiin täydennyskoulutus polarisaatioteemalla vuonna 2021.

**Toimenpide: Lisätään viranomaisten kykyä tunnistaa väkivaltainen radikalisoituminen ja arvioida siihen liittyvä uhka**

THL valmisteli sosiaali- ja terveystoimelle suunniteltua riskiarviointityökalua STM:n tuella yhteistyössä useiden kumppanien kanssa. Työkalu on tarkoitus julkaista pilotointivaiheen jälkeen vuoden 2022 aikana.

THL:n verkkosivuille on avattu väkivalta-aiheinen erillissivusto, jossa on omat sivustonsa radikalisoitumisella ja sen ennaltaehkäisylle. https://thl.fi/fi/web/vakivalta/vakivallan-muodot/radikalisoituminen-ja-ekstremismi

Marraskuussa 2021 ilmestyi VN TEAS-hankkeen loppuraportti ”Vaarallisuuden ja väkivaltariskin arvioiminen”. Raportin mukaan vaarallisuuden ja väkivaltariskin arviointi kaipaa yhtenäistämistä niin käytettyjen käsitteiden kuin käytäntöjen suhteen. Riskiarviointien tulokset yksilötasolla sisältävät paljon epävarmuustekijöitä. Väkivaltariskin arviota olisi tämän vuoksi perusteltua käyttää rikosoikeudellisesta näkökulmasta korkeintaan täydentävänä osana vapauttamis- tai seuraamusharkintaa.

Kirkon ulkomaanapu julkaisi toukokuussa Reach out 3 -hankkeessa valmistuneen selvitystyön ”Kun perheenjäsen radikalisoituu”, joka nosti esille perheiden kokemuksia, esitteli tukitoimien tarpeita ja eri Euroopan maiden väkivaltaisen ekstremismin ennalta ehkäisyn toteuttamista. Selvitystyön tuloksia jalkautettiin Tampereen yliopiston järjestämällä kurssilla ”Violent Extremism Revisited: what is it about and what can be done to prevent it?” Kurssi toteutetaan kevätlukukaudella 2022 myös Helsingin yliopistossa.

**Toimenpide: Vahvistetaan lasten ja nuorten resilienssiä**

Pelastakaa Lapset ry aloitti huhtikuussa 2021 oikeusministeriön rahoittaman Resilienssi-hankkeen, jonka tavoitteena on ehkäistä väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismiä paikallistasolla nuorten osallisuutta vahvistamalla. Hanke toimii kymmenen kunnan alueella.

Opetushallitus on toteuttanut toimenpidettä omalta osaltaan pitämällä esillä verkkosivuillaan vuonna 2020 valmistunutta raporttia ”Resilienssiä rakentamassa.”

**Toimenpide: Vahvistetaan elinkeinoelämän ja yritysten osallistumista väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisyyn paikallisesti.**

–

## 2.2 Teema: vahvistetaan nuorten osallistumista väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen ennalta ehkäisyyn

**Arvio:** Nuorten osallisuuden kasvattamista edistivät kansallisen osaamiskeskuksen nuorten akatemian työpajat, mutta kokonaisuudessaan nuorten osallistaminen teeman pariin oli vähäistä.

**Toimenpide: Luodaan turvallisia tiloja keskustelulle**

Keskustelulle turvallisten tilojen luominen on kuulunut esimerkiksi Diakonissalaitoksen ja Pelastakaa lapset ry:n toimintaan ja erityisesti nuorille sopivia toimintamuotoja suunnitellaan vuonna 2022.

**Toimenpide: Edistetään selkokielisyyttä ilmiöistä puhuttaessa**

Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan koordinoima ’Resilienssi ja väkivaltaistuneet asenteet opetustoimessa’ -asiantuntijaverkosto jatkoi pohdintaa opetustoimeen sopivan ja tarkoituksenmukaisen käsitteistön osalta, sekä olemassa olevan käsitteistön kriittistä tarkastelua.

**Toimenpide: Otetaan nuoret mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimia**

Osallisuuden osaamiskeskus toteutti sisäministeriön pyynnöstä syksyn 2021 aikana nuorten kuulemiseksi työpajasarjan, jonka tarkoituksena oli käsitellä nuorten kanssa ekstremismiin ja radikalisoitumiseen liittyviä kysymyksiä ja vahvistaa heidän rooliaan ilmiöiden ennaltaehkäisemisessä. Oppilaitosyhteistyössä toteutetuilla työpajoilla tavoitettiin valtakunnallisesti noin 250 nuorta, jotka olivat iältään 13–18-vuotiaita. Kuulemisen keskeisinä tuloksina havaittiin, että ilmiöt ovat nuorille uusia ja ekstremismin ja väkivaltaisen radikalisaation erottaminen muusta väkivallan kulttuurista haastavaa. Nuoria eniten puhututtaneet aiheet työpajoissa olivat erilaisten vähemmistöjen, kuten sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen kohtaama ennakkoluuloinen ajattelu, toiminta

ja syrjintä. Rasismin ilmenemisestä työpajoissa annettiin runsaasti erilaisia esimerkkejä. Toinen nuorten esiin nostama teema oli väkivallan kulttuuri ja sen ilmeneminen eri tavoin. Eniten esiintyneet esimerkit ekstremismistä olivat holokausti, uskonnolliset vainot, koulusurmat ja terrorismi. Nuorilla on myös hyvin erilaisia valmiuksia käsitellä aihepiirejä.

Oulussa kuluvan vuoden uutena toimenpiteenä on nuorten osallistaminen. Käytännössä tuo on tarkoittanut sitä, että paikalliseen verkostoon on kutsuttu jäseneksi Oulun Nuorten Edustajistosta (ONE).

**Toimenpide: Vahvistetaan nuorten osaamista ja vaikuttamismahdollisuuksia rauhan ja turvallisuuden kysymyksissä arjessa toteuttamalla Reach Out - rauhanakatemia**

Rauhanakatemia ei toteutunut vuonna 2021, koska sille ei ollut rahoitusta.

**Toimenpide: Selkeytetään demokratiakasvatuksen sisältöä ja tavoitteita**

–

**Toimenpide: Huolehditaan, että nuoret saavat apua mielenterveysongelmiin**

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan lasten ja nuorten mielenterveystyöhön, erityisesti koronan aiheuttamaan kuormitukseen ja syntyneeseen hoito- ja palveluvelkaan, kohdennettiin 25 miljoonan euron suuruinen määräraha lisätalousarviossa.

**Toimenpide: Järjestetään pyöreän pöydän keskustelua nuorten ja viranomaisten välillä**

–

**Toimenpide: Edistetään kaikille avointa, matalan kynnyksen liikuntatoimintaa**

Turussa toteutettiin vuonna 2021 harrastamisen Turun malli, jonka tarkoituksena oli maksuttoman harrastusmahdollisuuden takaaminen koulupäivän yhteydessä jokaiselle turkulaiselle lapselle ja nuorelle. Lisäksi toteutettiin ”Etsivä harrastustoiminta” niiden nuorten tueksi, jotka eivät ole onnistuneet löytämään harrastusta.

**Toimenpide: Lisätään internetissä nuorten kanssa toimivien ja nuoria kohtaavien viranomaisten sekä vapaaehtoisten kykyä ennalta ehkäistä väkivaltaista radikalisoitumista**

Aihe on otettu huomioon koulutusten suunnittelussa ja toimenpiteen vuonna 2020 toteuttamisen myötä saatuja kokemuksia hyödynnetään. Koulutusta tullaan järjestämään 2022.

## 2.3 Teema: tunnistetaan ja torjutaan väkivaltaisten ekstremististen ryhmien toimintaan rekrytointia

**Arvio:** Huomattavin kehitys vuonna 2021 rekrytointiteeman osalta oli Pelastakaa lapset -järjestön julkaisema nuoret ääriliikkeiden rekrytoinnin kohteena, joka sai merkittävää huomiota mediassa. Muuten rekrytointiteemaan liittyvät toimenpiteet olivat vähäisiä ja vaativat panostusta vuonna 2022.

**Toimenpide: Lisätään ammattilaisten tietoa väkivaltaisten ekstremististen ryhmien tunnuksista ja symboleista**

Sisäministeriölle toimitettiin alkukesästä 2021 ehdotus koulutuspaketin tuottamisesta. Koulutuspaketin 'Ääriliikehdintään liittyvät symbolit ja tunnusmerkit' toteuttamiseen osallistuisi ehdotuksen mukaisesti Helsingin yliopiston tutkijoista muodostuva työryhmä, ja koulutuksen järjestäjänä toimisi Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämispalvelut HY+. Koulutuksen muotoa ja sisältöä tarkastellaan uudestaan 2022.

Sisäministeriö toteutti antisemitismin tunnistamiseen liittyvää koulutusta, joka sisälsi myös symbolien tunnistamista yhteistyössä Anti-Defamation Leaguen kanssa.

**Toimenpide: Tunnistetaan ja poistetaan rekrytointiin liittyvää aineistoa, kuten tarroja ja muuta materiaalia**

Toimenpiteen toteuttamisen käytännön hankaluus todettiin jo vuonna 2020, eikä toimenpidettä näin ollen ole aktiivisesti toteutettu.

**Toimenpide: Varmistetaan, että julkisella rahoituksella ylläpidettyjä tiloja ei käytetä toimintaan, jonka tavoitteena on edistää vastakkainasettelua eri väestöryhmien kesken sekä yllyttää vihaan ja väkivaltaan**

–

**Toimenpide: Lisätään tietoa rekrytoinnissa käytetyistä menetelmistä ja käytännöistä**

Pelastakaa lapset ry julkaisi ”Nuoret ääriliikkeiden rekrytoinnin kohteena” –raportin syyskuussa 2021. Raportin mukaan suomalaisia ja Suomessa asuvia nuoria rekrytoidaan pääasiassa verkkoviestinnän, sosiaalisen median, videopelialustojen, pimeän verkon foorumeiden ja fyysisten kohtaamisten keinoin.

**Toimenpide: Kehitetään rekrytointitapojen seuranta- ja analyysimenetelmä yhteistyössä viranomaisten ja tutkijoiden kanssa**

Toimenpide ei toteutunut. Ääriliikkeisiin liittyvästä rekrytoinnista jaetaan tilannekuvaa tarvittaessa kansallisen yhteistyöryhmän kokouksissa.

## 2.4 Teema: torjutaan terroristista propagandaa ja rangaistavaa vihapuhetta

**Arvio:** Terroristisen propagandan ja rangaistavan vihapuheen torjumisen toimenpiteet on toimenpideohjelmassa määritelty pitkälti tutkimustiedon tuottamiseen liittyviksi. Tutkimuksen osalta vuonna 2021 ei saatettu päätökseen uusia tutkimushankkeita.

**Toimenpide: Vahvistetaan aikuisten medialukutaitoa**

Toimenpiteen päävastuutahoksi oli nimetty KAVI, joka ei ole edustettuna yhteistyöryhmässä.

**Toimenpide: Lisätään tietoa ja kykyä tunnistaa ekstremististen ryhmien käyttämiä käsitteitä ja narratiiveja**

Toimenpide ei toteutunut vuonna 2021, koska sille ei ollut rahoitusta.

**Toimenpide: Lisätään tutkimukseen perustuvaa tietoa narratiiveista**

Vuonna 2021 ei tutkittu narratiiveja, koska toimenpiteeseen liittyvä tutkimus toteutettiin edellisvuonna, eivätkä narratiivit ole keskeisesti muuttuneet vuodessa.

**Toimenpide: Lisätään tietoa siitä, millaista materiaalia nuoret kohtaavat netissä.**

–

**Toimenpide: Lisätään viranomaisten ja yritysten yhteistyötä tavoitteena lisätä viranomaisten, vanhempien ja yritysten tietoa siitä, miten terroristijärjestöt ja ekstremistiset toimijat hyödyntävät tietokonepelejä**

Tietokone- tai konsolipelien hyödyntämisestä ei saatu lisätietoja kansallisen yhteistyöryhmän puitteissa vuonna 2021, mutta RANin tammikuussa 2022 julkaistun Gaming and Extremism -raportin mukaan ekstremistiset toimijat hyödyntävät näkemystensä esittelyyn pelialustaja kahdella tapaa: strategisesti ja orgaanisesti. Strategisella käytöllä tarkoitetaan ekstremististen järjestöjen tietoista toimintaa materiaalin ja näkemysten levittämisellä pelialustoilla, kuten DLivessä, Steamissa ja Discordissa. Orgaanisella levittämisellä tarkoitetaan yksittäisten radikaaleja ajatuksia omaavien pelaajien levittämää materiaalia, joka ei ole järjestön tai ylemmän toimijan organisoimaa.

**Toimenpide: Vahvistetaan viranomaisten kykyä ja mahdollisuutta torjua ja poistaa terroristista propagandaa ja rangaistavaa vihapuhetta tehokkaasti netistä**

Sisäministeriö asetti marraskuussa 2021 hankkeen valmistelemaan ehdotusta lainsäädännöksi verkossa tapahtuvaan terroristisen sisällön leviämiseen puuttumiseksi. Hankkeen tavoitteena on tuoda aiheesta annettu EU:n asetus osaksi kansallista lainsäädäntöä. EU-asetusta aletaan soveltaa kesäkuussa 2022, ja sen myötä jokaisen jäsenvaltion on nimettävä yksi tai useampi toimivaltainen viranomainen, jonka tehtäväksi tulee antaa määräys terroristisen verkkosisällön poistamisesta, arvioida poistamisen tarvetta, valvoa erityistoimenpiteiden toteuttamista sekä määrätä seuraamuksia.

**Toimenpide: Otetaan kulttuurien välisen vuoropuhelun edistäminen ja vihapuheen ehkäisy huomioon Taiteen edistämiskeskuksen myöntämissä avustuksissa, jotka osoitetaan kulttuurin moninaisuuden ja rasismin vastaiseen toimintaan.**

–

**Toimenpide: Osallistutaan kansainväliseen yhteistyöhön liittyen terroristisen propagandan ja rangaistavan vihapuheen poistamiseen netistä.**

Sisäministeriö on osallistunut kansainväliseen yhteistyöhön ulkoministeriön kanssa. Ks. myös yllä kohta lainsäädännön muuttamisesta terroristisen verkkosisällön osalta.

**Toimenpide: Toimeenpannaan pääministeri Marinin hallitusohjelman kirjaukset, joiden mukaan toteutetaan poikkihallinnollisia toimenpiteitä, joilla puututaan nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen**

Oikeusministeriö on vastannut väkivaltaisen radikalismin torjuntaan varattujen erityisavustusten jako- ja hallinnointiprosessista. Vuonna 2022 rahoitusta jaetaan enintään 350 000 euroa paikallisille hankkeille väkivaltaisen ääriliikkeiden torjumiseksi.

Sisäministeriö asetti 20.5.2020 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää maalittamisen laajuutta sekä maalittamisen uhrin asemaa ja nykyisten suojakeinojen toimivuutta erityisesti uhrin tukipalvelujen ja poliisin toiminnan näkökulmasta. Työryhmän tehtäviin ei kuulunut lainsäädännön tarkastelu, mutta siihen liittyviä asioita tuli työn aikana esille. Työryhmän raportti valmistui helmikuussa 2021. Lisäksi huhtikuussa 2021 sisäministeriö julkaisi maalittamisen laajuutta käsittelevän kirjallisen aineiston tiivistelmän.

**Toimenpide: Toteutetaan vihapuheen ja nettikiusaamisen vastaiset tehostetut toimet (SM2019:23)**

Viharikoksiin ja -puheeseen liittyen vuonna 2021 oli käynnissä kaksi EU-hanketta: Tiedolla vihaa vastaan (Facts against hate) ja Osaavat (Capable). Hankkeiden loppuraportit valmistuvat vuonna 2022.

## 2.5 Teema: edistetään uskonnollisten yhteisöjen turvallisuutta ja osallistumista väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisyyn

**Arvio:** Teeman toimenpiteet jäivät kokonaisuutena tarkastellen vähäisiksi.

**Toimenpide: Selvitetään uskonnollisten yhteisöjen tiloihin kohdistuvat uhkat ja toteutetaan koulutusta, joka parantaa niiden varautumista turvallisuusuhkiin ja kriiseihin**

Uskonnollisten yhteisöjen tiloihin kohdistuvia turvallisuusuhkia arvioinut hanke päättyi kesällä 2021. Hankkeen loppuraportin suosituksen mukaan uskonnolliset yhteisöt parantavat tilojen turvallisuutta suunnitelmallisesti, minkä toteuttamiseksi työryhmä laati turvallisuussuunnitelman mallin yhteisöjen käyttöön.

**Toimenpide: Selvitetään, miten uskonnollisten yhteisöjen (pl. Suomen evankelis-luterilainen kirkko) turvallisuustoimen rahoitukseen liittyviä menettelyjä tulisi uudistaa ottaen huomioon kohonnut uhkataso.**

–

**Toimenpide: Lisätään uskonnollisten yhteisöjen tietoa siitä, mitä tapahtuu sen jälkeen, kun on tehty rikosilmoitus viharikokseen liittyen**

–

**Toimenpide: Toteutetaan täydennyskoulutusta imaameille ja uskonnollisten yhdyskuntien vastuuhenkilöille**

–

**Toimenpide: Lisätään vuorovaikutusta ja keskustelua uskonnollisten yhteisöjen välillä**

Kirkon Ulkomaanapu ja rauhanverkosto järjestivät vuosittaisen uskontojen välisen Iftar-tilaisuuden virtuaalisesti. Tilaisuuden tarkoituksena oli tuoda yhteen uskonnollisia yhteisöjä ja lisätä keskustelua ja yhteistyötä rauhantyön saralla Suomessa ja kansainvälisesti.

**Toimenpide: Lisätään viranomaisten ja uskonnollisten yhteisöjen välistä vuorovaikutusta ja -puhelua järjestämällä säännöllisesti pyöreän pöydän keskusteluja**

Sisäministeriö, Kirkon Ulkomaanapu ja rauhanverkosto järjestivät yhteistyössä median edustajien ja nuorten muslimien kanssa pyöreän pöydän keskustelun 17.5.2021. Tilaisuudessa keskusteltiin väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisaation näyttäytymisestä nuorille ja median uutisoinnin sekä stereotypioiden vaikutuksista turvallisuuden tunteeseen.

**Toimenpide: Lisätään uskonnollisten yhteisöjen osallistumista paikalliseen yhteistyöhön toteuttamalla sisäministeriön raportissa ”Havaintoja palveluun ohjauksen rajapinnasta ja suosituksia toiminnan kehittämiseksi” 2019:17 esitetyt suositukset.**

Kirkon ulkomaanapu jatkoi Reach Out 3 –hankkeessa kehitetyn yhteisöneuvoja-koulutuksen jalkauttamista yhteistyössä Tampereen, Turun, Oulun ja Helsingin paikallisverkostojen kanssa paikallisille sidosryhmille mukaan lukien uskonnollisten yhteisöjen edustajat.

**Toimenpide: Vahvistetaan uskonnollisten yhteisöjen osaamista järjestämällä koulutusta väkivaltaiseen ekstremismin ennalta ehkäisyssä, polarisaation ja vihapuheen vaikutusten torjumisessa.**

Kirkon ulkomaanapu järjesti yhteistyössä Erätauko-säätiön kanssa luottamusta vahvistavia dialogeja paikallisviranomaisten ja uskonnollisten yhteisöjen ja muiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa.

**Toimenpide: Lisätään luottamusta ja vahvistetaan yhteistyötä jatkamalla Reach Out-toiminnassa kehitettyjen toimintamallien jalkauttamista valtakunnallisesti**

Reach Out 3 -hanke päättyi 2021.

**Toimenpide: Järjestetään koulutusta uskontolukutaidosta uskonnollisten yhteisöjen kanssa toimiville viranomaisille**

–

**Toimenpide: Lisätään tutkimukseen perustuvaa tietoa siitä, mitä huolenaiheita ja tarpeita muslimiyhteisöllä on VRE-asioihin**

Vuonna 2021 valmistui pro gradu -tutkielma, joka tarkasteli shiialaisen yhteisön kokemuksia turvallisuusuhkista Suomessa. Tutkimus toteutettiin haastatteluina ja sen johtopäätösten mukaan yhteisöä pidettiin pääosin turvallisena, mutta osa haastatelluista pelkäsi lastensa tai puolisonsa turvallisuuden puolesta. Ajatuksilla yhteisön turvallisuudesta oli vaikutusta siihen, kuinka moni haluaa osallistua yhteisön toimintaan.

## 2.6 Teema: huomioidaan sukupuolinäkökulma väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyssä

**Arvio:** Sukupuolinäkökulman osalta toimenpiteet eivät edenneet.

**Toimenpide: Toteutetaan tutkimus tytöistä ja naisista väkivaltaisissa ääriliikkeissä Suomessa**

Toimenpidettä ei toteutettu

**Toimenpide: Vahvistetaan nuorten naisten osallistumista väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisevien toimien suunnitteluun ja toteuttamiseen**

–

## 2.7 Teema: ehkäistään vankiloissa tapahtuvaa radikalisoitumista ja vähennetään vapautuviin vankeihin liittyviä uhkia

**Arvio:** Vankilaradikalisaatioon ja vapautuviin vankeihin liittyvät toimenpiteet etenivät melko hyvin.

### Toimenpide: Yhteisen tilannekuvan, tiedonkulun ja yhteistyön varmistaminen

Johdon tapaaminen ei toteutunut, mutta säännöllisiä viranomaistapaamisia oli 23 vuonna 2021.

### Toimenpide: Koulutus ja osaaminen

Koulutustilaisuuksia on järjestetty vuoden 2021 aikana yhteensä 20. Koulutusmääriin on vaikuttanut korona, normaalitilanteessa koulutuksia olisi ollut enemmän.

### Toimenpide: Radikalisoitumisen tunnistaminen

Kaikissa yksiköissä on yhdyshenkilö (yhdyshenkilötoiminnan tavoitteena on kehittää yhteistyötä sekä tiedonkulkua yksiköiden ja aluekeskuksen suunnittelijoiden välillä).

### Toimenpide: Havainnoista ilmoittaminen

Henkilökuntaa muistutettiin havaintojen ilmoittamisesta mm. koulutusten yhteydessä. Kokemusten perusteella yksiköt ilmoittavat havainnoista matalalla kynnyksellä. Kaikista havainnoista annetaan palaute ja mahdolliset toimintasuositukset.

### Toimenpide: Varhainen ennalta ehkäisy

Kulttuurisensitiivisyys ja sen huomioiminen ovat osa rikosseuraamuslaitoksen koulutuskokonaisuutta.

### Toimenpide: Dynaaminen turvallisuus ja jatkuva vuorovaikutus asiakkaiden kanssa

Dynaaminen turvallisuus ja vuorovaikutus olivat keskeisiä sisältöjä koulutuksissa.

### Toimenpide: Toiminta radikalisoituneiden ja radikalisoijien kanssa

Yksilöllinen arviointi ja toimenpidesuositukset tehdään kaikissa tapauksissa. Radikalisoitumisriski otetaan tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan huomioon sijoittelussa. Työskentely on jatkuvaa. Asiakkaita tavataan ja ohjataan eteenpäin tapauskohtaisesti moniammatillisesti organisaation sisällä. Tällä hetkellä kartoitetaan väkivaltaisen radikalisoitumisen parissa toimivia järjestötoimijoita ja selvitetään yhteistyömahdollisuuksia. Tietojen päivittäminen ja välittäminen on erityisen tärkeää ennen vapautumista. Koronasta johtuen asiakkaiden tapaaminen ollut vähäisempää.

**Toimenpide: Perjantairukoukset**

Asia on edistynyt joillain alueilla ja yksiköissä, mutta suurin osa yksiköistä ei pysty järjestämään perjantairukouksia muslimivangeille. Asiaa on myös pyritty edistämään Rikosseuraamuslaitoksen vankiloiden hengellisestä toiminnasta vastaavien virkamiesten kanssa, mutta toistaiseksi työskentely ei ole johtanut suurempiin muutoksiin toiminnassa.

**Toimenpide: Laaditaan opas tai käsikirja yhdenvertaisuuden edistämiseen vankeuden täytäntöönpanossa erityisesti silmällä pitäen muslimivankeja**

Rikosseuraamuslaitos ei saanut hyväksyttäväksi opasta. Oppaan valmistelu on ollut Suomen tataariseurakunnan vastuulla.

**Toimenpide: Vaihtoehtojen tarjoaminen**

Vankiloissa tehtävä ehkäisevä työ keskittyy yksilölle tarjottavaan toiminnalliseen itsensä kehittämiseen ja rangaistuajan suunnitelman tavoitteiden mukaiseen toimintaan, esimerkiksi väkivaltaisen käyttäytymisen käsittelyyn. Rangaistusajan suunnitelman tavoitteita ei kuitenkaan lähtökohtaisesti laadita irtaannuttamisen näkökulmasta, ellei siihen nähdä erityistä tarvetta. Rangaistusajan suunnitelman tavoitteet tukevat rikoksettomuutta ja edistävät yhteiskuntaan sijoittumista.

**Toimenpide: Vankiterveydenhuollon toimenpiteet**

Vankiterveydenhuollon yksikölle järjestettiin muutamia koulutustilaisuuksia vuoden 2021 aikana. Lisäksi vankiterveydenhuollon henkilökunta osallistui Risen virkamiehille suunnattuihin koulutuksiin.

**Toimenpide: Toiminta ennen vangin vapautumista**

Kaikille vangeille laaditaan vapauttamissuunnitelma. Tieto vapautumisesta toimitetaan paikallispoliisille. Yhteistyötä kuntien ja Maahanmuuttoviraston kanssa voidaan tehdä ja tietoa välittää lain sallimissa rajoissa.

**Toimenpide: Toiminta vapautuvien vankien kanssa.**

Rikosseuraamuslaitos toimittaa tiedot vapautuvista kohdehenkilöistä Keskusrikospoliisiin, suojelupoliisiin ja vapautuvan vangin kotikunnan poliisilaitokselle. Tietojen luovuttaminen kunnalle/sosiaalitoimeen voidaan tehdä lain sallimissa rajoissa. Suojelupoliisi

on toiminut toimenpideohjelman mukaisesti läheisessä yhteistyössä paikallispoliisin kanssa niiltä osin kuin vapautuvat vangit ovat liittyneet suojelupoliisin toimialaan.

**Toimenpide: Kehitetään lainsäädäntöä**

Oikeusministeriön mukaan uuden lain mukaan rikosseuraamusrekisterin tietoja voidaan luovuttaa maahanmuuttoviranomaisille seuraavasti:

21 §

Tietojen luovuttaminen Maahanmuuttovirastolle, vastaanottokeskuksille ja säilöönottoyksiköille

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa Maahanmuuttovirastolle rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, tutkintavankia ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevat rikosseuraamusrekisterissä olevat seuraavat tiedot, jos tiedot ovat tarpeen maassa oleskelua, kansainvälistä suojelua, maasta poistamista, kansalaisuutta, maahantulokieltoon määräämistä tai maahantulokiellon peruuttamista koskevan asian käsittelemiseksi:

1. tiedot rikoksista ja tuomioista sekä rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;
2. tiedot yhdyskuntaseuraamusta suorittavan täytäntöönpanoon liittyvien ehtojen rikkomisesta;
3. tiedot vangin ja tutkintavangin sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa, karkaamisesta ja avolaitoksesta luvatta poistumisesta, poistumislupa-, opintolupa- ja siviilityölupaehtojen rikkomisesta sekä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuoliseen laitokseen sijoittamiseen liittyvien ehtojen rikkomisesta.

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa vastaanottokeskukselle ja säilöönottoyksikölle vankia ja tutkintavankia koskevat rikosseuraamusrekisterissä olevat seuraavat tiedot, jos tiedot ovat tarpeen vastaanottopalveluiden järjestämiseksi:

1. tiedot rikoksista ja tuomioista sekä rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;
2. tiedot osallistumisvelvollisuuden täyttämisestä ja muuhun toimintaan osallistumisesta, maksetusta käyttörahasta, toimintarahasta ja palkasta

sekä siitä tehtävistä pidätyksistä, koulutuksesta ja työkokemuksesta sekä vapautumisen valmistelusta.

Turvallisuustietorekisterin käsittelyoikeudet ovat Rikosseuraamuslaitoksen sisälläkin erittäin rajoitetut. Tietojen erityisen arkaluonteisuuden vuoksi käsittelyoikeuksien laajennukseen on oikeusministeriössä ja Rikosseuraamuslaitoksessa suhtauduttu hyvin varauksellisesti.

**Toimenpide: Varmistetaan, että kunnalla on riittävät tiedot palvelujen järjestämiseksi vankilasta vapautuville henkilöille, joihin liittyy väkivaltaisen radikalisoitumisen riski.**

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan ohjaamiskeskuksen raportti esittelee taistelualueelta palaavien lasten ja heidän läheistensä pitkäaikaisen tuen prosessin viiden vuoden aikajänteellä.

## 2.8 Teema: kehitetään koulutusta ja osaamista

**Arvio:** Vuonna 2021 suunniteltiin ja toteutettiin useita koulutuksia, joista useat verkossa. Virtuaalisesti toteutettavissa koulutuksissa on mahdollista saavuttaa laajempi osallistujakunta, mutta toisaalta työpajamuotoinen työskentely on haastavaa. Osa koulutussuunnitelmassa olevista koulutuksista on mahdollisesti toteutettavissa vuonna 2022.

**Toimenpide: Vahvistetaan koulutuksen tavoitteet ja prioriteetit vuosittain laadittavan kansallisen toimenpideohjelman täytäntöönpanosuunnitelman yhteydessä.**

Kansallista toimenpideohjelman täytäntöönpanosuunnitelmaa ei laadittu vuosina 2020 tai 2021. Koulutusta ja prioriteetteja käsiteltiin erikseen yhteistyöryhmän kanssa alkuvuonna 2021.

**Toimenpide: Laaditaan valtakunnallista koulutusta koskeva vuosisuunnitelma**

Sisäministeriössä laadittiin koulutussuunnitelma vuodelle 2021, joka käsiteltiin väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn kansallisessa yhteistyöryh-

mässä 26.2.2021. Koulutusohjelmasta toteutui osa suunnitelluista koulutuksista. Henkilöstövaihdosten vuoksi sisäministeriössä tarkastellaan uudestaan vuoden 2021 koulutussuunnitelmaa ja selvitetään mahdollisuutta hyödyntää ohjelmaa vuoden 2022-2023 koulutuksiin.

**Toimenpide: Huolehditaan siitä, että eri toimialat järjestävät vuosittain tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisyyn liittyvää koulutusta**

Helsingin yliopiston tutkijat ja Opetushallitus järjestivät vuonna 2021 yhteistyössä kolme koulutuskokonaisuutta, jotka koostuivat kahdesta etänä toteutetusta koulutuspäivästä. Koulutuksiin osallistui ammattilaisia opetus- ja nuorisotoimesta, sosiaali- ja terveystoimesta, kirjastoista, lasten ja nuorten vapaa-ajan ohjaajista sekä poliisista.

Helsingin yliopiston tutkijat kouluttivat Vantaan kaupungin henkilöstöä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin teemoista. Koulutus koostui: a) poliittisille päättäjille suunnatusta koulutuksesta, b) peruskoulutuksesta laajalle osanottajajoukolle, c) alueellisista työpajoista sekä d) syventävästä koulutuksesta 14 henkilölle.

Helsingin yliopiston Tiedekulmassa järjestettiin 8.2. avoin tapahtuma: ’Mitä tehdä polarisoitumiselle ja väkivaltaistuville asenteille?’ OPH järjesti webinaarin ’Vihapuhe, rasismi, ääriliikkeet – miten toimimme oppilaitosmaailmassa?’

**Toimenpide: Osallistutaan RAN (EU:n Radicalisation Awareness Network) koulutukseen**

Poliisihallituksen, Kirkon ulkomaanavun, THL:n ja Opetushallituksen henkilöstö on osallistunut RAN-koulutuksiin.

# 3 Toimeenpanoon osallistuvien organisaatioiden tavoitteet ja toimenpiteet väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta-ehkäisemiseksi

## 3.1 Toimiala: väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisy sosiaali- ja terveys-toimessa

**Arvio:** Sosiaali- ja terveystoimen toimialan toimenpiteiden keskeinen toteuttaja oli THL, jonka valmisteleva verkkokoulutus radikalisoitumiseen liittyen valmistui alku-vuonna 2022.

**Toimenpide: Toimitaan radikalisoituneen tai radikalisoitumisvaarassa olevan henkilön kanssa**

–

**Toimenpide: Vahvistetaan osallisuutta**

–

**Toimenpide: Ennalta ehkäistään lasten ja nuorten väkivaltaista radikalisoitumista**

–

**Toimenpide: Suomessa lasten ja nuorten radikalisoituminen on uusi ilmiö (Toimenpiteen kuvailussa todetaan, että nuorten hoidossa periaate on sama kuin aikuisilla)**

–

**Toimenpide: Hyödynnetään alueellisten osaamis- ja tukikeskusten palveluja.**

–

**Toimenpide: Lisätään tutkimukseen perustuvaa tietoa**

Itä-Suomen yliopistosta valmistui Pro gradu -tutkielma: Väkivaltaisesti radikalisoituneen henkilötietojen käsittely sosiaali- ja terveystoimessa.

**Verkkokoulutusta ja muuta täydentävää koulutusta valmistellaan ja toteutetaan**

THL järjesti noin 600 henkilön webinaarin sote-ammattilaisille ja yhteistyötahoille keväällä 2021.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kehitti ja pilotoi sosiaali- ja terveystoimen ammattilaisille suunnattua verkkokoulutusta kahdeksan yhteistyökunnan kanssa. Koulutus julkaistiin 25.4.2022. Verkkokoulu on osa THL:n verkkokoulu tarjontaa ja on avoimesti saatavilla osoitteessa https://verkkokoulut.thl.fi/

**Toimenpide: Osallistutaan kansainväliseen yhteistyöhön**

THL on aktiivisesti osallistunut RAN verkoston tilaisuuksiin sekä erilaisiin muihin kansainvälisiin seminaareihin.

## 3.2 Toimiala: väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisy vastaanottojärjestelmässä

**Arvio:** Valtaosa vastaanottojärjestelmään liittyvistä toimenpiteistä eteni vuonna 2021.

**Toimenpide: Koulutetaan vastaanottokeskuksen henkilökuntaa tunnistamaan väkivaltaista radikalisoitumista**

Toimenpide toteutui vuonna 2021. Vastaanottokeskusten henkilökuntaa on ohjattu osallistumaan eri toimijoiden järjestämiin asiaa käsitteleviin koulutuksiin (Radik-hanke, EXIT-hanke, sisäministeriö).

### Toimenpide: Koulutetaan maahan saapuneita turvapaikanhakijoita

Toimenpide toteutui osittain vuonna 2021. Vastaanottokeskuksille annettiin uusi päivitetty ohje suomalaisen yhteiskunnan kurssista. Kurssin sisältöjä ja toimintamallia päivitettiin samalla. Kurssi perustuu jatkossa enemmän itseopiskeluun. Koronatilanne vaikutti edelleen vastaanottokeskusten mahdollisuuteen järjestää täysimääräisesti suomalaisen yhteiskunnan kurssia, työ- ja opintotoimintaa sekä ohjata asiakkaita hakeutumaan keskuksen ulkopuolisten toimijoiden toimintaan mukaan.

### Toimenpide: Vahvistetaan työtä vastaanottokeskuksissa

Toimenpide toteutui vuonna 2021. Vuonna 2021 vastaanottokeskuksille annettiin kirjallinen ohje mielenterveystyöhön. Ohjeella pyritään edistämään vastaanottokeskusten henkilökunnan tietoisuutta tekemästään mielenterveystyöstä ja jalkauttamaan kansallista mielenterveysstrategiaa soveltavasti turvapaikanhakijoiden vastaanottojärjestelmään. Vastaanottokeskusten mielenterveystyö on monialaista toimintaa, jota tekevät kaikkien keskustelun ammattiryhmät usein moniammatillisesti. Alkuterveystarkastusten suorittamista ohjatun mallin mukaisesti tarkasteltiin satunnaisotannalla. Tarkastelu osoitti, että uusien asiakkaiden terveystarkastukset toteutettiin ohjatun alkuterveysmallin mukaisesti. Välttämättömiä sosiaalipalveluita on ollut saatavilla jokaisessa vastaanottokeskuksessa sosiaalihuollon ammattihenkilöiden arvioimana, toteuttamana ja tarvittaessa myös ulkopuolisilta palveluntarjoajilta hankittuna. Lapset puheeksi -menetelmä ja sen käyttäminen on juurrutettu osaksi keskusten toiminnan rakenteita. Lisäksi moniammatillista työskentelyä osana vastaanottokeskusten henkilökunnan työn kokonaisuutta on tuotu näkyvästi esille vastaanottokeskuksien omavalvontalomakkeissa.

### Toimenpide: Lisätään yhteistyötä paikallisten viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa

Toimenpide toteutui osittain vuonna 2021. Koronatilanne vaikutti vuonna 2021 edelleen yhteistyöhön ja yhteistyömalleihin.

### Toimenpide: Ilmoitetaan havainnoista

–

## 3.3 Toimiala: poliisin toimet väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisemiseksi

**Arvio:** Poliisin toimet etenivät kohtuullisesti, joskin koulutustarpeita esiintyy edelleen ja koulutuksen jatkuvuudesta ja saavuttavuudesta tulee huolehtia.

**Toimenpide: Varmistetaan, että Poliisihallituksen antama ohjeistus poliisiyksiköille väkivaltaa koskevien vihjeiden käsittelyssä on kaikkien niiden tiedossa**

Poliisihallitus julkaisi ja valmisteli vuonna 2021 useampia uusia tai päivitettyjä ohjeita liittyen terrorismin torjuntaan, poliisin tiedustelujärjestelmän käyttöön ja uhkien käsittelyyn ja torjuntaan poliisissa.

**Toimenpide: Kehitetään poliisin sisäistä ja ulkoista väkivaltaista radikalisoitumista koskevan tiedon välittämistä tavoitteena ajantasaisuus sekä se, että tiedon saavat kaikki, jotka tarvitseva sitä työtehtävissään**

Kehittämistyö on käynnissä. Suurimmat ja eniten aikaa vaativat kehittämiskohteet liittyvät edelleen tiedon johtamisen haasteisiin. Tiedon johtamisella tarkoitetaan tässä erilaisia tekniikoita, järjestelmiä ja prosesseja, joilla organisaation tarvitsemaa tietoa hankitaan, käsitellään ja hallinnoidaan sen toiminnassa. Tiedon johtaminen vastaa myös kysymykseen siitä, kuinka saadaan asiantuntijoiden tieto organisaation hyötykäyttöön. Kehittämistyö linkittyy vahvasti Poliisihallituksen analyysitoiminnan johdolla tehtävään työhön, jolla pyritään parantamaan mm. ennakointikyvykkyyttä.

**Toimenpide: Yhtenäistetään ja selkeytetään poliisilaitosten käytäntöjä ekstremististen rikosten tilastoinnissa**

Tilastoinnin kehittäminen on käynnistynyt. Esimerkiksi tietojärjestelmähankkeiden yhteydessä on huomioitu tilastollisena kontekstina viharikos. Poliisissa on meneillään kehittämishankkeita, joilla tietomassoista (esimerkiksi rikosilmoitusten sisältö) pystyttäisiin automaattisesti tunnistamaan ilmiöitä ja teemoja ilman, että jokaiseen asiaan tarvitaan erillinen luokittelumerkintä. Poliisihallituksen oli tarkoitus antaa poliisiyksiköille ohjauskirje ekstremististen rikosten tilastoinnista, mutta lopulta päädyttiin siihen, että kirjettä ei anneta. Ekstremistiset rikokset eivät ole eksplisiittisesti määritelty rikoslaissa, joten viime kädessä rikosilmoituksen kirjaajan tulisi tunnistaa onko kyseessä ekstremistinen rikos. Ohjauskirje olisi sisältänyt käytännön esimerkkejä eri VRE-sektoreiden rikoksista, mutta määritelmien haasteellisuudesta johtuen todettiin, että on

tarkoituksenmukaista olla antamatta ohjetta ja katsoa, miten tietojärjestelmien avulla pystytään parantamaan tilannekuvaa ja tilastointia. Vaarana olisi ollut, että esimerkiksi kansalaistottelemattomuus tilastoitaisiin ekstremistiseksi rikokseksi, jota se ei välttämättä ole kaikissa muodoissa. Viharikosten tilastointi ja raportointi on jatkunut ennallaan.

**Toimenpide: Otetaan ekstremistinen motiivi huomioon esitutkinnassa**

Poliisihallituksen tavoitteena oli valmistella ohjauskirjeen ja saattaa se poliisiyksiköihin alkuvuodesta 2021. Edellisessä kohdassa kuvatuista syistä johtuen ei kirjettä laadittu vaan koulutuksen ja ohjauksen avulla on korostettu sitä, että ekstremistinen motiivi huomioidaan esitutkinnassa ja tutkinta hoidetaan nopeasti lain mahdollistamissa tilanteissa. Poliisiyksiköiltä suullisesti saadun tiedon perusteella motiivi pyritään huomioimaan (vrt. viharikokset, jotka ovat ekstremistisiä rikoksia), mutta kehitettävää on edelleen.

**Toimenpide: Kehitetään ja yhtenäistetään prosesseja, joilla arvioidaan henkilöihin ja ilmiöihin liittyviä uhkia.**

Uhkien arviointiprosessien kehittäminen ja yhtenäistäminen on käynnissä. Osa työstä on jatkuvaa kehittämistyötä. Uhka-arviointiin liittyvä täydennyskoulutus on siirretty Poliisiammattikorkeakoulun vastuulle. Uhkien käsittelyyn ja torjuntaan liittyvä ohjeluonnos on lausuntokierroksella ja saatetaan voimaan kesään 2022 mennessä. Terrorismintorjunnan seminaari on siirretty toistamiseen vuodelta 2021 tulevaisuuteen koronapandemian vuoksi. Poliisin virkamiehiä on osallistunut aihetta käsitteleviin EU/RAN-tilaisuuksiin.

**Toimenpide: Poliisi osallistuu alueellisten ja paikallisten, väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyä edistävien yhteistyöverkostojen työhön**

Poliisi osallistui yhteistyöhön koronapandemiasta johtuvat rajoitukset huomioon ottaen.

**Toimenpide: Koulutetaan poliisia polarisaation ehkäisyssä**

Poliisiammattikorkeakoululla järjestettiin vuonna 2021 täydennyskoulutuksen sisäministeriön aloitteesta ”*Polarisaatio, identiteettikonfliktit ja vastakkainasettelujen purkaminen poliisitoiminnassa*”. Koulutukseen ilmoittautui 16 osallistujaa ja sen kohderyhmänä ovat poliisit, joiden työ liittyy ennalta estävään toimintaan, Ankkuritoimintaan,

paikalliseen ongelmaratkaisumenetelmän POR käyttöön tai väkivaltaisen ekstremismin ennalta ehkäisyyn. Koulutus on suunniteltu yhteistyössä sisäministeriön, Poliisihallituksen, Poliisiammattikorkeakoulun ja Koneen Säätiön rahoittaman Depolarize-hankkeen kanssa.

### Toimenpide: Viharikosten mukaan lukien rangaistavan vihapuheen tutkintaa tehostetaan

Sisäministeriö tuotti yhteistyössä Poliisiammattikorkeakoulun ja Poliisihallituksen kanssa *Yhdenvertaisuus ja asiakkaan kohtaaminen* -verkkokurssin, joka sisälsi moduuleja viharikoksista ja vihapuheesta. Kaikkien poliisivirassa toimivien ja poliisilaitoksissa työskentelevien siviilihenkilöiden tuli suorittaa kurssi 2021 aikana.

Syksyllä 2021 toteutettiin kaikissa poliisilaitoksissa yhdenvertaisuus-, antirasismi- ja viharikoskoulutus osana EU-rahoitteista Osaavat- ja Yhdessä yhdenvertaisuuden puolesta-hankkeita. Erillinen päällystölle suunnattu viharikosseminaari järjestettiin marraskuussa virtuaalisesti Poliisiammattikorkeakoululla, jossa myös julkaistiin vuotuinen viharikosselvitys.

Poliisiammattikorkeakoulun selvitys *Viharikokset ja niiden käsittely rikosprosessissa* julkaistiin kesällä 2021. Selvityksessä tarkasteltiin sitä, miten viharikokset tunnistetaan rikosprosessin eri vaiheissa, miten tieto mahdollisesta vihamotiivista välittyy poliisilta syyttäjälle ja miten se vaikuttaa tuomioon. Selvitys toteutettiin osana oikeusministeriön EU-rahoitteista *Tiedolla vihaa vastaan* -hanketta, joka pyrkii tehostamaan viharikosten vastaista työtä seurantaa kehittämällä.

Vuosittainen *Viharikosten kohtaaminen ja tunnistaminen poliisin työssä* -täydennyskoulutuskurssi toteutettiin Poliisiammattikorkeakoulussa marras-joulukuussa 2021.

Kesällä sisäministeriö julkaisi osana EU-rahoitteista *Tiedolla vihaa vastaan*-hanketta *Hyvät käytännöt vihatekojen tunnistamisessa ja ennalta estämisessä*-oppaan poliiseille.

### Toimenpide: Poliisi toteuttaa koko maan alueella EXIT-toimintaa

Keskusrikospoliisin toteuttama EXIT-toiminta ei ole saanut riittävää rahoitusta, joten toimintaa jouduttiin supistamaan kesällä 2021. Toiminta on kuitenkin jatkettu vähäisten resurssien puitteissa ja edelleen on tavoitteena vakiinnuttaa toiminta sekä vahvistaa sitä maltillisesti.

## 3.4 Teema väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisy opetustoimessa

**Arvio:** Opetustoimen toimenpiteet etenivät hyvin.

**Toimenpide: Lisätään opetustoimen henkilöstön perustietoa**

Opetushallituksen tilaama, osallistujille maksuton valtakunnallinen verkkokoulutus 'Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisy opetustoimessa' julkaistiin syksyllä 2021.Verkkokoulutus on omassa tahdissa suoritettava kokonaisuus, joka antaa osallistujalle perustiedot radikalisoitumisesta ja ekstremismistä sekä mahdollisuuksista näiden ennaltaehkäisyyn opetustoimessa. Koulutus koostuu viidestä osiosta, joista kukin sisältää videon sekä lisämateriaalia oman asiantuntemuksen lisäämiseen ja/tai pedagogiseen käyttöön.

**Toimenpide: Koulutetaan avainkouluttajat**

OPH on kouluttanut muutaman avainkouluttajan kouluille ja heitä on edelleen koulutettu.

**Toimenpide: Lisätään yhteistyötä**

Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan koordinoima ’Resilienssi ja väkivaltaistuneet asenteet opetustoimessa’ asiantuntijaverkosto kokoaa yhteen tutkijat, viranomaiset, opetustoimen henkilöstön sekä järjestöjen toimijat, joilla on asiantuntemusta verkoston toimintaan liittyvistä teemoista. Verkoston keskeinen tavoite on lisätä eri toimialojen välistä yhteistyötä, tiedonvaihtoa ja -välitystä, järjestää tapahtumia, tuottaa ja jakaa materiaaleja sekä osallistua julkiseen keskusteluun opetustoimen rooleista ja toiminnasta väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisyssä. Edellä mainittujen kautta verkostolla on myös keskeinen rooli koordinoida ja kehittää kansallisesti opetustoimen toimijoiden ammatillisia valmiuksia väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin käsittelyyn, ennaltaehkäisyyn ja kohtaamiseen.

Verkoston sivuilta löytyy ajankohtaisia uutisia, tapahtumakalenteri sekä materiaalipankki, johon on koottu muun muassa keskeisiä tutkimuksia, kirjallisuutta ja viranomaisasiakirjoja. Verkosto tarjoaa myös resilienssiin, väkivaltaistuneisiin asenteisiin, radikalisoitumiseen ja ekstremismiin liittyvää koulutusta.

**Toimenpide: Jatketaan kehittämistyötä osallistumalla Pohjoismaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön**

Opetushallitus on osallistunut Pohjoismaiden neuvoston DIS-verkoston toimintaan säännöllisesti. Myös RANin järjestämiin tilaisuuksiin on osallistuttu.

# Liite: EXIT2020-hanke, Diakonissalaitos

Diakonissalaitoksen EXIT2020-hanketta toteutettiin Euroopan sisäisen turvallisuuden rahaston avustuksella yhteistyössä sisäministeriön kanssa. Hanke käynnistyi elokuussa 2020 ja päättyi joulukuussa 2021. Toiminta-alueena olivat pääkaupunkiseutu, Turku ja Oulu.

Hankkeessa toteutettiin järjestöpohjaista EXIT-toimintaa, jolla tarkoitetaan tukiprosessia, jossa väkivaltaisesti radikalisoituneita henkilöitä tuetaan irtautumaan väkivaltaisista ekstremistisistä liikkeistä sekä ympäristöistä ja uudelleen integroitumaan yhteiskuntaan.

Hankkeelle asetettiin kolme päätavoitetta:

1. Yksilöllinen EXIT-asiakastyön toteuttaminen. (määrällinen asiakastyön tavoite: 20 henkilöä)

2. Kouluttaminen, konsultointi ja osaamisen kehittäminen

3. EXIT-toiminnan mallinnus

**Hankkeen tulokset**

Hankkeen tavoitteet toteutuivat suunnitelmien mukaan. Kohderyhmään kuuluvia henkilöitä on tavoitettu yhteensä 40, joista on ohjautunut asiakkuuteen 18 henkilöä ympäri Suomea. Lisäksi on työskennelty omaisten ja sellaisten henkilöiden kanssa, jotka eivät jää asiakkaiksi. Hanke on löytänyt paikkansa ja yhteydenottoja tulee nyt säännöllisesti niin asiakasohjauksiin kuin konsultaatiotarpeisiin liittyen sekä ammattilaisilta että läheisiltä.

Varsinaisen asiakastyön rinnalla tehdyllä konsultaatiotyöllä oli myös tärkeä rooli osana EXIT-työtä. Hankkeen koulutukselliset tavoitteet ylitettiin reilusti, ja koulutukset tukivat myös verkostotyötä ja asiakasohjauksia. Hankkeen järjestämät tapahtumat ja tilaisuudet toimivat alustoina verkostojen väliselle keskustelulle, ja mahdollistivat tiedon jakamisen ja syventyvän yhteistyön. Hankkeen aikana on koulutettu 423 ammattilaista (tavoite 200) mm. vankilatyöntekijöitä, poliiseja, sosiaalityöntekijöitä, terveydenhuollon ammattilaisia, sote-alan opiskelijoita, nuorisotyöntekijöitä.

Hankkeen aikana vahvistui jo hakuvaiheessa tiedossa ollut käsitys siitä, että EXIT-työ vaati pitkäjänteisyyttä ja pysyvän toimijan. Viranomaiset ja muut asiakkaita ohjaavat tahot sekä asiakkaat itse toivat esiin huolen hankemuotoisen toiminnan mahdollisesta

päättymisestä ennen asiakkaan irtautumisprosessin pääsyä siihen vaiheeseen, ettei EXITin tarjoamalle tuelle enää ole tarvetta.

Diakonissalaitoksen laatima Exit-työ Suomessa -opas on ensimmäinen suomalainen kokoomaopas järjestöpohjaisesta Exit-toiminnasta. Se luo tietopohjaa väkivaltaisesta ekstremismistä ilmiönä sekä kuvaa irtautumisen prosessia yksilön näkökulmasta. Opas perustuu käytännön työssä kertyneisiin oppeihin, tutkimustietoon sekä kansainvälisten ja suomalaisten kollegojen kanssa käytyihin keskusteluihin.

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

**Sisäministeriö** PL 26, 00023 Valtioneuvosto
**Inrikesministeriet** PB 26, 00023 Statsrådet

www.intermin.fi